

ภาวะผู้นำการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการตามหลักสัปปริสธรรม
LEADERSHIP IN COMMUNITY DEVELOPMENT OF OFFICIAL MONKS
ACCORDING TO THE PRINCIPLES OF SAPURISADHAMMA

พระมหานรินทร์ สุรพลโย, (เอมพันธ์)

PhramahaNarin Surapinyo, (Emphan)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Chaiyaphum College

E-mail: narinpempa123@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 24 กันยายน 2567

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 20 ตุลาคม 2567

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 24 ตุลาคม 2567

บทคัดย่อ

บทความนี้เขียนเพื่อศึกษาภาวะผู้นำการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการโดยบูรณาการกับหลักสัปปริสธรรม พบว่า พระพุทธศาสนามีความสำคัญต่อสังคมไทยและมีบทบาทต่อชุมชน โดยการอบรมคุณธรรม จริยธรรม อุปนิสัยดีงามให้กับคนในสังคมและชุมชน ให้ความอนุเคราะห์ด้านสาธารณสุขตามความต้องการของประชาชน ด้วยหลักคำสอนของพระสัมมาสัมมาพุทธเจ้า พระสงฆ์ถือว่าเป็นหนึ่งในพระรัตนตรัยเป็นหัวใจสำคัญของพระพุทธศาสนา พระสงฆ์ถือว่าเป็นผู้นำให้กับชุมชนอันเป็นที่ยอมรับ พระสงฆ์นอกจากจะทำหน้าที่ตนเองเพื่อขัดเกลากิเลสของตนเองแล้ว ยังต้องทำหน้าที่เพื่อสังคมชุมชนอีกด้วย ด้วยความเป็นจริง ชีวิตของพระสงฆ์มีความสัมพันธ์กับชุมชนทางด้านความเป็นอยู่ต้องพึ่งพาอาศัยชาวบ้าน ในขณะที่เดียวกับ พระสงฆ์ก็ต้องตอบแทนชุมชนตามที่พระสัมมาสัมมาพุทธเจ้าได้ตรัสว่า ภิกษุทั้งหลายเธอจงจาริกไป เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขของมหาชน เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก

ภาวะผู้นำการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการตามหลักสัปปริสธรรมมีอยู่ 4 ประการ ได้แก่ 1) ด้านพัฒนาจิตใจประชาชนโดยการประยุกต์ตามหลักสัปปริสธรรม พระสังฆาธิการควรเทศนาสั่งสอนให้ประชาชนได้เข้าใจหลักธรรมและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน 2) ด้านการศึกษาสงเคราะห์โดยการประยุกต์ตามหลักสัปปริสธรรม พระสังฆาธิการควรจัดตั้งกองทุนสงเคราะห์และแจกทุนการศึกษาเพื่อให้แก่เด็กและเยาวชน 3) ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์โดยการประยุกต์ตามหลักสัปปริสธรรม พระสังฆาธิการควรอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในการประกอบงานการกุศลและออกุศล 4) ด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมโดยการประยุกต์ตามหลักสัปปริสธรรม พระสังฆาธิการควรส่งเสริมศิลปประเพณี และวัฒนธรรม ควรจัดกิจกรรมสะท้อนอัตลักษณ์ภูมิปัญญาของท้องถิ่น

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, การพัฒนาชุมชน, พระสังฆาธิการ

Abstract

This article is written to study the leadership of the Official Monks in community development by integrating with the principles of Sappurisadhamma. It was found that: Buddhism is important to Thai society and plays a role in the community. By training

morality, ethics, and goodness for people in society and communities. Provide public assistance according to the needs of the people. With the teachings of the Lord Buddha. Monks regard it as one of the Triple Gem at the heart of Buddhism. Monks are considered to be recognized leaders for the community. Monks besides doing their own duty to purify their own defilements. You must also perform duties for the community. With truth the life of the monks is closely related to the community in terms of living and being dependent on the villagers. At the same time as Monks must give back to the community as the Lord Buddha said. Monks, you must travel. For the benefit and happiness of the public to be kind to the people of the world.

There are 4 aspects of leadership in community development of the Official Monks according to the Sappurisadhamma principles: 1) Development of people's minds by applying the principles of Sappurisadhamma the Official Monks should preach and teach the people to understand the principles and be able to apply them in their daily lives. 2) Educational welfare by applying the principles of Sappurisadhamma the Official Monks should establish a relief fund and distribute scholarships to children and youth. 3) Public welfare by applying the principles of Sappurisadhamma the Official Monks should facilitate people in performing charitable and unwholesome works. 4) Promoting arts and culture by applying the principles of Sappurisadhamma the Official Monks should promote precepts, traditions, and culture. They should organize activities that reflect the identity and wisdom of the local area.

Keywords: Leadership, Community Development, Official Monks

บทนำ

นับตั้งแต่สมัยพุทธกาล พระพุทธศาสนามีความสำคัญ ต่อสังคมไทยและมีบทบาทต่อชุมชน อีกทั้งพระพุทธศาสนาเปรียบเสมือนเป็นศาสนาประจำชาติ เพราะมีความสำคัญทางด้านจิตใจ เป็นศูนย์กลางของชุมชน โดยการอบรมคุณธรรม จริยธรรม อุบาสยตั้งงามให้กับคนในสังคมและชุมชน ให้ความสำคัญอนุเคราะห์ด้านสาธารณะตามความต้องการของประชาชนช่วยแก้ปัญหาให้กับสังคมและประเทศชาติเป็นอย่างดีด้วยหลักคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมมาพุทธเจ้า ตลอดจนพิธีการทางศาสนาทำให้คนในชุมชน มีความรักความสามัคคี โดยมีพระสงฆ์ถ่ายทอดความรู้รวมถึงให้การศึกษากับบุตรหลานของชาวบ้าน เช่น การสอนหนังสือให้กับนักเรียน สงเคราะห์ชาวบ้านที่มีความยากจน สงเคราะห์ชาวบ้านโดยการแนะนำในการประกอบอาชีพ เพราะชาวบ้านหรือสังคมไทยเห็นพระสงฆ์เป็นผู้มีความบริสุทธิ์อยู่ในกรอบแห่งศีลควรค่าแก่การเคารพ เป็นผู้เสียสละบำเพ็ญตนเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ในอดีตการศึกษาของลูกหลานชาวบ้านศึกษาที่วัด พระสงฆ์มีบทบาทต่อการศึกษา แต่ยุคสมัยเปลี่ยนแปลงไปทำให้พระสงฆ์เสียบทบาทในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมาคือได้มีการย้าย ศูนย์กลางการศึกษาออกจากวัดและของวัดเป็นผลทำให้บทบาทของพระสงฆ์ในการศึกษาลดถอยลง จนก่อให้เกิดผลกระทบทางด้านอื่นตามมาอีกด้วย โดยเฉพาะในมิติด้านวัฒนธรรมและจริยธรรม แต่อย่างไรก็ตามวัดไม่ได้ศูนย์เสียโอกาสไปทั้งหมด ยังคงเป็นที่พึ่งทางใจให้แก่พุทธศาสนิกชนอยู่จนถึงปัจจุบัน โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้ขับเคลื่อน พระสงฆ์ถือว่า

เป็นหนึ่งในพระรัตนตรัยเป็นหัวใจสำคัญของพระพุทธศาสนาเป็นองค์กรที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา (ฉลอง พันธุ์จันทร์ ธีระพงษ์ มีไธสง และอภิญวดีณ์ โพธิ์सान, 2553 : 27-38)

พระสงฆ์ถือว่าเป็นผู้นำให้กับชุมชนอันเป็นที่ยอมรับ พระสงฆ์นอกจากจะทำหน้าที่ตนเองเพื่อขัดเกลากิเลสของตนเองแล้ว ยังต้องทำหน้าที่เพื่อสังคมชุมชนอีกด้วย ด้วยความเป็นจริง ชีวิตของพระสงฆ์มีความสัมพันธ์กับชุมชนทางด้านความเป็นอยู่ต้องพึ่งพาอาศัยชาวบ้าน ในขณะเดียวกัน พระสงฆ์ก็ต้องตอบแทนชุมชนตามที่พระสัมมาสัมมาพุทธเจ้าได้ตรัสว่า ภิกษุทั้งหลายเธอจงจาริกไป เพื่อประโยชน์เกื้อกูล และความสุขของมหาชน เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก นอกจากนั้น พระพุทธองค์ยังทรงเน้น ย้ำถึงความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์และชุมชนว่า ภิกษุทั้งหลายพรหมณ์และคหบดีเป็นผู้มีอุปการคุณมากแก่เธอทั้งหลาย บำรุงเธอทั้งหลาย อยู่ด้วยจิวร บิณฑบาต เสนาสนะและยารักษาโรคแม้เธอทั้งหลายก็ จะเห็นได้ว่า พระสงฆ์ไม่สามารถจะประกอบอาชีพอย่างคฤหัสถ์ได้จำเป็นต้องอาศัยปัจจัย 4 ในการดำรงชีวิต ในขณะที่คฤหัสถ์ ไม่ค่อยมีเวลาในการศึกษาเล่าเรียนก็ได้อาศัยพระสงฆ์ให้คำแนะนำโดยเฉพาะด้านคุณธรรมจริยธรรม บทบาทของวัดและพระสงฆ์ ในการพัฒนาชุมชนได้แก่ (1) วัดในฐานะสถานศึกษา (2) วัดในฐานะสงเคราะห์ (3) วัดในฐานะเป็นสถานพยาบาล (4) วัดในฐานะเป็นสถานที่พักของคนเดินทาง (5) วัดในฐานะเป็นสโมสร (6) วัดในฐานะเป็นสถานบันเทิง (7) วัดในฐานะเป็นสถานที่ใกล้เคียงข้อพิพาท (8) วัดในฐานะ เป็นศูนย์ศิลปวัฒนธรรม (9) วัดในฐานะเป็นคลังพัสดุ (11) วัดในฐานะเป็นศูนย์กลางการบริหาร การปกครอง และ (11) วัดในฐานะเป็นที่ประกอบพิธีกรรม วัดในฐานะที่ประกอบพิธีกรรม หมายถึง บทบาทของพระสังฆาธิการในการส่งเสริม การจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาโดยการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ให้มีความทันสมัยมากขึ้นและจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาได้อย่างสมบูรณ์จนก่อเกิด ความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาของชาวบ้านในชุมชน (พระราชพุทธิญาณวงศ์, 2541 : 231)

ความเป็นภาวะผู้นำการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการจะต้องเกิดจากความตระหนักรู้ในพระธรรมวินัย เป็นผู้เข้าใจตนเองฝึกฝนตนเอง และต้องเข้าใจสภาพความเปลี่ยนแปลงของโลก ไม่ว่าจะเป็นปัญหาแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านพัฒนาจิตใจประชาชน 2) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ 3) ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม 4) ด้านการการสาธารณสุขสงเคราะห์ 5) ด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม และพระสังฆาธิการต้องเข้าใจในวิถีความเป็นอยู่ของประชาชนส่วนใหญ่ที่มีปัญหาความยากจนและการว่างงาน การแข่งขันทางด้านเศรษฐกิจในประเทศและต่างประเทศมีมากขึ้น การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันในสังคมลดน้อยลงอย่างเห็นได้ชัด เมื่อได้เข้ามาในวัดถือว่าเป็นการสร้างพลังให้กับประชาชนทั้งพลังกายและพลังใจ เป็นโอกาสในการสร้างคนในสังคมและชุมชนให้เป็นคนที่มีคุณภาพมีศีลธรรมประจำใจ กิจกรรมที่จะทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมกันชุมชน ถือเป็นสร้างเสริมความสามัคคีให้กับชุมชนหมู่บ้าน ทำให้ชุมชนหมู่บ้านเกิดความเข้มแข็ง พระสังฆาธิการต้องแสดงภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชนในทุกๆ ด้าน อย่างเป็นรูปธรรมมีแบบแผน มีแนวทางที่ชัดเจนและสามารถทำได้จริง เพราะการพัฒนาชุมชน สังคม มิได้กระทำเพียงด้านวัตถุอย่างเดียว ต้องกระทำด้านจิตใจและด้านวัตถุควบคู่กันไปด้วย อีกประการหนึ่ง ที่พระสังฆาธิการไม่อาจมองข้ามได้เลย คือความรู้สึกของชาวบ้านที่มีต่อวัด “ความรู้สึกที่ว่าวัดเป็นของประชาชน ประชาชนเป็นเจ้าของวัด เจ้าอาวาสเป็นผู้นำผู้ปกครองและพัฒนาจัดการวัด” ความรู้สึกเช่นนี้จะทำให้ชาวบ้านรักและหวงแหนวัด คอยดูแลเอาใจใส่ไม่ทอดทิ้งวัดขาดเหลืออะไรก็สนับสนุนช่วยเหลือ โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้จัดการอำนวยความสะดวกให้ หรือพระสงฆ์ต้องการให้วัดและชุมชนเป็นอย่างไรก็อบรมแนะนำชาวบ้านให้ชาวบ้านรับรู้ เมื่อเขาค่อยตามก็จะสำเร็จประโยชน์ แต่ข้อสำคัญคือจะทำให้ชาวบ้านเกิดความรู้สึกเช่นนั้นได้อย่างไร ข้อนี้ก็อยู่ที่เจ้าอาวาสหรือพระสังฆาธิการ ซึ่งเป็นผู้นำภายในวัดจะ

สามารถนำและพัฒนาวัดให้เป็นที่ถูกใจของประชาชนได้มากน้อยเพียงไรเป็นสำคัญ มีคำกล่าวไว้ว่าคิดว่า “เมื่อวัดไม่ทิ้งบ้าน บ้านก็ไม่ทิ้งวัด” คำกล่าวนี้เป็นปริศนา เมื่อผู้นำวัดแก้ปริศนานี้ตก ชาวบ้านก็จะเกิดความรู้สึกที่ดีต่อวัดและพากันเข้าวัดเหมือนวัดที่มีผู้คนหลังไหลเข้ามาอุปัฏฐากจนกระทั่งต้องขยายศาลาขยายพื้นที่วัดออกไปเรื่อยๆ เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ชาวบ้าน (พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), 2555 : 65)

ในปัจจุบัน สังคมชนบทยังยึดติดแอบอิงอยู่กับประเพณี และวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมอยู่เป็นส่วนใหญ่ส่วนมากมีความหลากหลายทางประเพณีวัฒนธรรมที่แม้จะอาศัย เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อความรู้สึกของประชาชนที่มีความแตกต่างกันทางประเพณีและพิธีกรรมต่างๆ ฉะนั้น พระสังฆาธิการต้องเป็นผู้ที่ฉลาดในการพัฒนาชุมชนให้คำปรึกษา แนะนำ ชี้แนะ เป็นผู้นำด้านจิตใจ หรือแม้กระทั่งเป็นผู้นำในการประกอบกิจกรรมต่างๆ โดยอนุโลมไปตามสถานการณ์หรือสภาพของชุมชนนั้นด้วย “พระภิกษุเป็นผู้นำที่สำคัญของชุมชน ดังนั้นพระสงฆ์จึงมีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านอย่างแนบแน่น กิจกรรมใดที่เป็นไปเพื่อสร้างความเจริญก้าวหน้าสร้างความสมานสามัคคีให้แก่หมู่บ้าน พระสงฆ์ก็ควรให้ความสำคัญและควรเข้าไปมีส่วนร่วมด้วย” (พระมหาสุระพงษ์ สุรวโร, 2555 : 2) ซึ่งในกรณีนี้ ผู้เขียนให้ความสำคัญที่ตัวพระสังฆาธิการในการพัฒนาชุมชนเป็นสำคัญ จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้เขียนจึงมีความสนใจที่จะศึกษาในหัวข้อเรื่อง “ภาวะผู้นำการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการตามหลักสัปปริสธรรม”

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำ

“ภาวะผู้นำ” มีความสำคัญและจำเป็นมากต่อการปกครอง เพราะเป็นตัวชี้วัดบ่งบอกถึงความเจริญ หรือเสื่อมลงของชุมชนนั้นๆ ได้เป็นอย่างดี ดังมีคำของนักปราชญ์กล่าวเอาไว้ว่า ผู้งสัตว์ต้องต้อนฝูงคนต้องนำ เพราะฉะนั้น การที่มนุษย์เรานั้นมีการอยู่ร่วมกันเป็นชุมชนจำนวนมาก จำเป็นที่จะต้องมีผู้นำผู้ปกครอง เพื่อความอยู่รอดของกลุ่มประชาชน สังคมและประเทศชาติ ผู้นำจึงอยู่ในฐานะที่เป็นหัวหน้าหรือผู้บริหาร ผู้นำจึงมีความสำคัญดุจเข็มทิศที่จำเป็นสำหรับคนเดินทาง และเสาเข็มที่มีความจำเป็นต่อการสร้างตึกหรือสร้างบ้าน ประการสำคัญยังเป็นแบบอย่างผู้สร้างหลักศีลธรรม จริยธรรมให้เกิดขึ้นในสังคมด้วย ผู้นำเปรียบเสมือนเป็นหลักชัยของชุมชน สังคมประเทศชาติผู้นำคือผู้รักษาทั้งแผ่นดินและทรัพย์สิน ซึ่งหากต้องการทราบถึงความเจริญรุ่งเรืองของชุมชนหรือหน่วยงานต่างๆ แล้ว เช่น โรงเรียน หมู่บ้าน หรือแม้แต่วัด ก็ต้องดูผู้นำเป็นหลักใหญ่ นอกจากนั้นหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ มีภารกิจที่ต้องมีผู้รับผิดชอบในด้านต่างๆ จึงจำเป็นที่จะต้องมีผู้นำเพื่อช่วยรับภาระดูแล ชี้นำสร้างขวัญและกำลังใจให้เกิดขึ้นแก่ผู้ใต้การปกครองผู้อยู่ในการบังคับบัญชาและสิ่งสำคัญผู้นำต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีภาวะความเป็นผู้นำสูง เช่นมีความอดทน เฉลียวฉลาดกล้าตัดสินใจในเรื่องที่ถูกต้องชอบธรรมทรงไว้ซึ่งความยุติธรรมในสังคม ดังนี้ เป็นต้น (ที.ปา. (ไทย) 11/131/96) ในพระพุทธศาสนาเองก็ได้มีการกล่าวถึงความสำคัญของผู้นำไว้เช่นกันในอัครคัมภีร์สุตตรที่ไดกล่าวถึงความสำคัญของผู้นำไว้ว่า สัตว์เหล่านั้นเข้าไปหาท่านรูปงาม น่าดูกว่า น่าเลื่อมใสกว่า

นำเกรงขามกว่า แล้วจึงกล่าวดังนี้ว่า “มาเถิดท่านผู้เจริญ ขอท่านจงว่ากล่าวผู้ที่ควรว่ากล่าว จงติเตียนผู้ที่ควรติเตียน จงขับไล่ผู้ที่ควรขับไล่โดยชอบเถิด” แต่ถ้าหากจะมองไปถึงการปกครองบริหารในคณะสงฆ์ พระพุทธองค์ไม่ทรงให้ความสำคัญกับผู้นำหรือผู้ปกครองมากนัก นอกเสียจากธรรมวินัยเท่านั้น ดังที่พระพุทธองค์ได้ตรัสกับพระอานนท์ว่า “ธรรมวินัยที่เราบัญญัติแล้วแก่เธอทั้งหลาย หลังจากเราล่วงลับไปแล้ว ก็จักเป็นศาสดาของเธอทั้งหลาย” ความสำคัญของผู้นำเนื่องจากขอบเขตของการเป็น

ผู้นำนั้นกว้างขวางมากซึ่งตามความคิดเห็น ของบุคคลโดยทั่วไป มักจะหมายถึงบุคคลที่ทำหน้าที่เป็น ผู้บังคับบัญชาหรือหัวหน้างาน นักการศึกษา นักบริหาร นักวิชาการ และผู้ทรงคุณวุฒิต่างก็ให้คำจำกัด ความหรืออธิบายความหมายของผู้นำไว้หลายลักษณะ ทั้งลักษณะของการเกิดผู้นำ ผู้นำในทางปฏิบัติ ผู้นำในแง่ของการมีบทบาทหรือการใช้อำนาจอิทธิพล ผู้นำในด้านรับผิดชอบ ผู้ศึกษาจึงรวบรวมและ สรุป ความคิดเห็นอันเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมผู้นำดังต่อไปนี้ ผู้นำ หมายถึง ผู้ที่สามารถนำพาทีมให้บรรลุ วัตถุประสงค์การทำงาน และตอบสนองความต้องการของลูกทีมให้ได้ ดังนั้นผู้นำจึงจำเป็นต้องมีบทบาท หน้าที่ที่แตกต่างจากลูกทีมคนอื่นๆ ความหมายของคำว่าบทบาท ได้แก่ พฤติกรรมที่บุคคลแสดงออก ตามที่สังคมหรือองค์กรกำหนดให้ในการปฏิบัติหน้าที่ บุคคลจึงแสดงบทบาทที่ถูกกำหนดนั้น บางคนอาจ ไม่กระทำตามบทบาทนั้นๆ ก็ได้ ซึ่งผลกระทบทางสังคมจะมีต่อมาในลักษณะใดลักษณะหนึ่งเสมอ (ที.ม. (ไทย) 11/216/165)

ประเภทและคุณสมบัติของผู้นำ นักสังคมวิทยาได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะของผู้นำเอาไว้ว่า ลักษณะของผู้นำจะเป็นแบบใดนั้น ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ของสังคมในแต่ละแห่งเป็นตัวกำหนด เพราะ ผู้นำ คือบุคคลธรรมดาที่ได้รับการยอมรับจากมติของมหาชน จึงปรับปรุงตนเองให้เข้ากับสภาพแวดล้อม และสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ส่วนนักจิตวิทยาได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะของผู้นำเอาไว้ว่า ลักษณะของผู้นำขึ้นอยู่กับโครงสร้างของสังคม ความแตกต่างของลักษณะสังคมจะเป็นเครื่องกำหนด ความแตกต่างของลักษณะผู้นำแต่ละประเภท สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์ ได้สรุปและแบ่งการศึกษาทฤษฎีภาวะ ผู้นำออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. ทฤษฎีคุณลักษณะของผู้นำ ผู้นำ มีคุณลักษณะสำคัญ 6 ประการคือ มีพลังมีความ ทะเยอทะยาน, มีความปรารถนาที่จะนำผู้อื่น, มีความซื่อสัตย์มีจริยธรรม, มีความเชื่อมั่นในตนเอง, มีความฉลาดเฉลียว, มีความรอบรู้ในงาน

2. ทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรม ภาวะผู้นำได้เปลี่ยนจากทฤษฎีคุณลักษณะมาเป็นสิ่งที่ มุ่งเน้นต่อสิ่งที่ผู้นำทำ ความแตกต่างทางพฤติกรรมของผู้นำที่มีประสิทธิภาพกับผู้นำที่ไม่มีประสิทธิภาพ นักทฤษฎีเรื่องพฤติกรรม ระบุถึงปัจจัยของการเป็นผู้นำว่า บุคคลสามารถถูกฝึกให้กลายเป็นผู้นำได้

3. ทฤษฎีผู้นำตามสถานการณ์ ภาวะผู้นำตามกระบวนการที่มีความสลับซับซ้อนที่เกิดขึ้นจาก ความสัมพันธ์ทางสังคม โดยมีผลกระทบมาจากปัจจัยแวดล้อมต่างๆ ซึ่งรวมเรียกว่า “สถานการณ์” ที่ ประกอบด้วยลักษณะของผู้ใต้บังคับบัญชา ลักษณะของงานที่ต้องปฏิบัติ และธรรมชาติขององค์กร

4. ทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง รูปแบบของการบริหารและการดำเนินงานในปัจจุบัน รวมถึงการบริหารในอนาคตผู้บริหารปกครองที่มีประสิทธิภาพ จะต้องมองเห็นการเปลี่ยนแปลงเป็นเรื่อง ของโอกาสมากกว่าการถูกคุกคาม โดยจะต้องพยายามสื่อสารให้บุคลากรทุกคนเข้าใจถึงเหตุผลความ จำเป็นในการเปลี่ยนแปลงเป็นเบื้องต้น (สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์, 2544 : 214-216)

สรุปได้ว่า ความสำคัญของภาวะผู้นำ เมื่อมนุษย์เรามาอยู่ร่วมกันมากๆ จำเป็นต้องมีผู้นำ ซึ่งอยู่ ในฐานะที่เป็นหัวหน้าหรือผู้ปกครอง ผู้นำจึงมีความสำคัญดุจเข็มทิศที่จำเป็นสำหรับการเดินเรือหรือคน เดินทาง และเสาเข็มที่มีความจำเป็นต่อการสร้างบ้าน อีกทั้งยังเป็นผู้สร้างหลักจริยธรรมให้ เกิดขึ้นใน สังคม ผู้นำเสมือนหนึ่งเป็นหลักชัยของประเทศชาติ ผู้นำ คือผู้รักษาทั้งแผ่นดินทรัพย์สินและชีวิตของ ประชาชน ดังนั้นผู้นำจึงจำเป็นต้องมีบทบาทหน้าที่ที่แตกต่างจากลูกทีมคนอื่นๆ ความหมายของคำว่า บทบาท ได้แก่ พฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกตามที่สังคมหรือองค์กรกำหนดให้

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนอธิบายความเป็นชุมชนที่ (True community) ว่าเป็นลักษณะของ การที่ผู้คนหันหน้าเข้าหากัน เพื่อเผชิญกับปัญหา หรือแรงกดดันจากสังคมภายนอกหรือจากความตั้งใจในความปรารถนาาร่วมกันของคนในสังคม (Community by Doing) ว่าต้องการให้ชุมชนของตนเป็นเช่นไร โดยความเป็นชุมชนที่แท้จริงนั้นย่อมดำเนินไปในพื้นฐานของความรัก ความเอื้ออาทร กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง รู้จักใจกว้างยอมรับความแตกต่าง และความหลากหลายซึ่งเป็นคุณค่าหลักของระบอบประชาธิปไตย และความเป็นพลเมืองความเป็น ชุมชนดังกล่าวแตกต่างจากการสร้างภาพลวงให้หลงนึกว่าเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง (Pseudo community) เหมือนเช่นกิจกรรมพัฒนาในหลายกิจกรรมที่สร้างขึ้นโดยมีผู้เข้าร่วมมากมายแต่ กลับพบว่า กิจกรรมดังกล่าวเป็นเพียงเรื่องของการ “เฮลโลสาระพา” โดยไม่สามารถสร้างองค์ ความรู้ความเข้าใจและยกระดับสำนึกของการพัฒนาขึ้นมาได้ (สุเทพ เชาวลิขิต, 2542 : 15)

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนการพัฒนาการช่วยเหลือผู้อื่นได้มีพัฒนาการมาเป็นลำดับ ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากการที่ สมาชิกในชุมชนมีเพิ่มมากขึ้น การขยายตัวของกลุ่มหรือชุมชนมีมากขึ้น เกิดมีผู้นำ ผู้ตาม ผู้ปกครอง และผู้ถูกปกครองเพิ่มมากขึ้น มีกลุ่มที่เจริญกว่าและกลุ่มผู้ด้อยกว่า ดังนั้นเมื่อเกิดมีกลุ่มในลักษณะที่ สัมพันธ์กันมากขึ้น จึงทำให้ต้องมีการจัดระบบการดำเนินชีวิตร่วมกัน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์และ ผลประโยชน์ร่วมกันของแต่ละฝ่าย จึงทำให้เกิดมีแนวความคิดในการจัดระบบการดำเนินชีวิตร่วมกัน ในชุมชน การพัฒนาชุมชนมีแนวความคิดมูลฐานอยู่ 3 ประการดังต่อไปนี้ คือ

1. การช่วยเหลือตนเองและการช่วยเหลือเพื่อให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ประชาชนในท้องถิ่นจะต้องช่วยตนเองในรูปแบบของแรงงาน วัสดุและทรัพย์สินเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ของตนเอง หากเกินความสามารถรัฐบาลจึงจะให้การสนับสนุนตามสมควร เช่น ความช่วยเหลือด้าน วิชาการงบประมาณ เป็นต้น ความช่วยเหลือจากภายนอกจึงมีความจำเป็นที่จะเข้ามาแก้สถานการณ์ โดยมีวัตถุประสงค์ว่า จะช่วยเหลือให้ประชาชนสามารถช่วยเหลือตนเองไปได้ตลอดรอดฝั่ง

2. การพัฒนาชุมชนเป็นการพัฒนาแบบเบ็ดเสร็จ ปัญหาของชุมชนหรือประเทศไม่อาจ แก้ไขได้โดยวิธีใดวิธีหนึ่งหรือโดยหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง แต่ต้องเป็นการประสานการปฏิบัติของ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเป็นการประสานวิธีการหลายวิธีและหลายด้าน หากเราศึกษาปัญหาของ ชุมชนอย่างละเอียดจะพบว่า ปัญหาของชุมชนนั้นมีสาเหตุหลายประการ ฉะนั้นจึงต้องดำเนินการด้วย วิธีการต่าง ๆ พร้อมกันไป เช่น การยกระดับการครองชีพของประชาชน จะต้องพัฒนาทางด้านทักษะ การพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดย่อม การวางแผนครอบครัว เป็นต้น การกำหนดวิธีการแก้ปัญหาของ ชุมชนจึงต้องหยิบยกปัญหาของชุมชนนั้นมาพิจารณาอย่างละเอียด และต้องระลึกว่าปัญหาหนึ่งจะ เกี่ยวกันหรือกระทบไปยังอีกปัญหาหนึ่งหรือหลายปัญหาเสมอ ดังนั้นโครงการหรือกิจกรรมที่กำหนด ขึ้นมาจะต้องเป็นโครงการหรือกิจกรรมที่สามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้หลายปัญหา

3. การพัฒนาชุมชนเป็นการดำเนินงานที่เริ่มจากท้องถิ่นชนบท โดยมีวัตถุประสงค์ที่ สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาประเทศ (มิได้หมายความว่า นโยบายชาติเป็นตัวกำหนดนโยบาย ท้องถิ่น แต่หมายถึง กิจกรรมในท้องถิ่นจะได้รับการสนับสนุนให้เป็นกำลังสำคัญในการค้ำจุนนโยบาย ชาติ) การสนับสนุนจากรัฐบาลในที่นี้คือด้านวัสดุ กำลังคน ฉะนั้นการดำเนินงานของท้องถิ่นใด เป็นเอกเทศปราศจากเป้าหมายที่สอดคล้องกับนโยบายของชาติ ย่อมจะไม่ได้รับการสนับสนุนจาก รัฐบาลเท่าที่ควร (ชูชัย สมธิไกร, 2538 : 34)

สรุปได้ว่า การพัฒนาชุมชน คือ เป็นกระบวนการที่เกิดจากการร่วมมือกันระหว่าง ภาครัฐกับเจ้าหน้าที่ เพื่อปรับปรุงสภาพเศรษฐกิจ สังคมการเมืองและวัฒนธรรมเพื่อความเจริญ ก้าวหน้าของประเทศชาติในที่สุด ปรัชญาของการพัฒนาชุมชนมีขึ้นเพื่อสนองความต้องการของ ชุมชน โดยประชาชนในชุมชนนั้นมีหลักการว่า กิจกรรมในการพัฒนาชุมชนมีขึ้นเพื่อสนองความต้องการของชุมชน โดยประชาชนในชุมชนทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่จะ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น ทั้งคนและวัตถุ การเปลี่ยนแปลงทุกระดับชั้นต้องสอดคล้องกับ นโยบายในการพัฒนาประเทศ ส่วนวิธีการในการพัฒนาชุมชนนั้นคือ การให้การศึกษแก่ชุมชน

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพระสังฆาธิการ

ในการปกครองและบริหารกิจการคณะสงฆ์ พระสังฆาธิการโดยเฉพาะพระสังฆาธิการมีภารกิจที่เป็นหน้าที่ต้องรับผิดชอบการบริหารจัดการวัดในทุกๆ ด้าน แต่ปัญหาที่ก่อให้เกิดการบริหารจัดการที่ขาดประสิทธิภาพที่สำคัญที่สุดคือ ยังมีพระสังฆาธิการบางส่วนที่ยังขาดความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการวัดอย่างมีประสิทธิภาพ ขาดศักยภาพในการพัฒนาวัด ไม่มีความรู้เพียงพอในการให้คำแนะนำสั่งสอนประชาชน ไม่มีการสนับสนุนด้านการศึกษา ไม่ให้คำแนะนำไม่อบรมสั่งสอนด้านพระธรรมวินัย จึงขาดประสิทธิภาพในการปฏิบัติ การจัดการบริหารภายในจริงๆ ค่าใช้จ่ายมีมาก เพราะว่าเป็นเงินเดือนจากเงินที่ได้มานี้ ก็ได้เงินได้มาจากรัฐ หรือว่าเงินได้มาโดยศรัทธา และต้องทำตามเพื่อรักษาศรัทธาญาติโยมอาจจะสร้างศาลานำปัจจัยมาถวายพระสังฆาธิการไว้ดูแลแล้วก็จับจ่ายใช้สอยให้เหมาะสมหากทางวัดนำปัจจัยมาบริหารถูกต้องก็ทำให้ญาติโยมเชื่อถือ ถ้าเรามีการจัดการบริหารดีก็จะเกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน และเมื่อฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดกระทำผิดกฎระเบียบต้องมีการตักเตือนหรือลงโทษอย่างจริงจังในเมื่อบรรพชิตหรือคฤหัสถ์ในวัดนั้น ผิดคำสั่งพระสังฆาธิการซึ่งสั่งโดยชอบด้วยพระธรรมวินัยกฎหมายมหาเถรสมาคม ข้อบังคับระเบียบ หรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม สังฆาธิการ หมายถึง ผู้เป็นใหญ่ในสงฆ์ ผู้ปกครองสงฆ์ ใช้เรียกพระภิกษุผู้มีตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์ว่า พระสังฆาธิการ พระสังฆาธิการที่ยุติในปัจจุบัน (พ.ศ. 2544) คือ พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งเป็น

เจ้าคณะใหญ่

เจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค

เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด

เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ

เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล

เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส

พระสังฆาธิการ มีหน้าที่ในการปกครอง และบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย จึงเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะบ่งชี้ความสำเร็จในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนถาวรสืบต่อไป ดังคำกล่าวที่ว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติจะเจริญรุ่งเรืองถาวรสืบต่อไปก็ต้องอาศัยพระสังฆาธิการเป็นสำคัญ เนื่องจากพระสังฆาธิการเป็นผู้ใกล้ชิดประชาชน โดยเฉพาะพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสซึ่งเป็นทีเลื่อมใสเคารพศรัทธาของประชาชน และมีบทบาทโดยตรงต่อการ บริหารกิจการคณะสงฆ์ให้ดำรงอยู่สืบต่อไป (วีระยุทธ ยะสาย และคณะ, 2561 : 67)

อำนาจหน้าที่ทางการปกครองของพระสังฆาธิการในปัจจุบัน เป็นไปตามกฎหมายมหาเถรสมาคมในมาตรา 37 และมาตรา 38 พระสังฆาธิการเป็นเจ้าพนักงานโดยถูกต้องตามกฎหมาย สามารถปกครอง สั่งการบริหารพัฒนาวัดตามกรอบของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2515 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม

พ.ศ.2535 (มาตรา 15 ตร.) ที่ได้กำหนดบทบาทการดำเนินงานของพระสงฆ์ไว้ 6 ด้าน คือด้านการปกครอง ด้านศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านสาธารณูปการ และด้านสาธารณสงเคราะห์ ซึ่งพระสงฆ์ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในชุมชน และไม่ได้แยกตัวออกไปอยู่อย่างโดดเดี่ยว พระสงฆ์จึงต้องรับรู้สิ่งที่เกิดขึ้นในชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ และมีบทบาทที่เกี่ยวข้องกับชุมชนในด้านต่างๆ แทบทุกเรื่อง ดังคำกล่าวที่ว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติจะเจริญรุ่งเรืองถาวรสืบต่อไปก็ต้องอาศัยพระสังฆาธิการ เนื่องจากพระสังฆาธิการเป็นผู้ใกล้ชิดประชาชน โดยเฉพาะพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสซึ่งเป็นที่เลื่อมใสเคารพศรัทธาของประชาชน และมีบทบาทโดยตรงต่อการ บริหารกิจการคณะสงฆ์ให้ดำรงอยู่สืบต่อไป (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2561 : 17)

สรุปได้ว่า วัดมีเจ้าอาวาสเป็นผู้ปกครองดูแลและบริหารจัดการวัดให้ดำเนินไปด้วยดี เพื่อให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม พระสังฆาธิการเป็นเจ้าพนักงานโดยถูกต้องตามกฎหมาย สามารถปกครอง สั่งการบริหารพัฒนาวัดตามกรอบของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2515 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2535 (มาตรา 15 ตร.) ที่ได้กำหนดบทบาทการดำเนินงานของพระสงฆ์ไว้ 6 คือ ด้านการปกครอง ด้านศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านสาธารณูปการ และด้านสาธารณสงเคราะห์ ซึ่งพระสงฆ์ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในชุมชน และไม่ได้แยกตัวออกไปอยู่อย่างโดดเดี่ยว พระสงฆ์จึงต้องรับรู้สิ่งที่เกิดขึ้นในชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ และมีบทบาทที่เกี่ยวข้องกับชุมชนในด้านต่างๆ แทบทุกเรื่อง

หลักสัปปุริสธรรม

หลักพุทธจริยธรรมของผู้นำทางการเมือง คือ สัปปุริสธรรม 7 เป็นจริยธรรมของผู้นำทางการเมือง จริยธรรมของสัตบุรุษ คุณสมบัติของคนดี ธรรมของผู้ดี สัปปุริสธรรม 7 เป็นจริยธรรมของผู้นำเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถนำมาแก้ปัญหาจริยธรรมของนักการเมืองการปกครองเนื่องจากเป็นหลักธรรมสำหรับนักการเมืองการปกครองที่ดีต่อนักการเมืองการปกครองและผู้บริหารบ้านเมืองระดับต่างๆ ผู้นำที่จะประสบความสำเร็จได้นั้นต้องมีหลักธรรมของผู้นำที่ดีจึงจะประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ตามที่ใฝ่หาเป้าหมายเอาไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สัปปุริสธรรมเป็นจริยธรรมที่มีความจำเป็นต่อผู้นำในการทำหน้าที่ให้สำเร็จได้อย่างเหมาะสมอีกอย่างหนึ่ง อันได้แก่หลักสัปปุริสธรรม ดังข้อความที่ปรากฏในธัมมัญญสูตรว่า “ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุประกอบด้วยธรรม 7 ประการนี้ เป็นผู้ควรแก่ของที่เขานำมาถวายเป็นเนื่อนาบุญอันยอดเยี่ยมของโลก ธรรม 7 ประการนี้อะไรบ้าง คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้

1. เป็นธัมมัญญู ความรู้จักธรรมคือรู้หลักหรือรู้จักเหตุ คือ รู้หลักความจริง รู้หลักการ รู้หลักเกณฑ์ รู้กฎแห่งธรรมตา รู้กฎเกณฑ์แห่งเหตุผล และรู้หลักการที่จะทำให้เกิดผล เช่น ภิกษุรู้ว่าหลักธรรมข้อนั้นๆ คืออะไร มีอะไรบ้าง พระมหากษัตริย์ทรงทราบว่าการปกครองตามราชประเพณีเป็นอย่างไร มีอะไรบ้าง รู้ว่าจะต้องกระทำเหตุอันนี้ ๆ หรือกระทำตามหลักการข้อนี้ๆ จึงจะให้เกิดผลที่ต้องการหรือบรรลุจุดหมายอันนั้นๆ เป็นต้น

2. เป็นอัตถัญญู ความรู้จักอรรถคือรู้ความมุ่งหมายหรือรู้จักผล คือ รู้ความหมาย รู้ความมุ่งหมาย รู้ประโยชน์ที่ประสงค์ รู้จักผลที่จะเกิดขึ้นสืบเนื่องจากการกระทำหรือความเป็นไปตามหลัก เช่น รู้ว่าหลักธรรมหรือภาสิตข้อนั้นๆ มีความหมายว่าอย่างไร หลักนั้นๆ มีความมุ่งหมายอย่างไร กำหนดไว้หรือพึงปฏิบัติเพื่อประสงค์ประโยชน์อะไร การที่ตนกระทำอยู่มีความมุ่งหมายอย่างไร เมื่อทำไปแล้วจะบังเกิดผลอะไรบ้างดังนี้ เป็นต้น

3. เป็นอัตตัญญู ความรู้จักตนคือรู้ว่าเรานั้นว่าโดยฐานะ ภาวะ เพศ กำลัง ความรู้ ความสามารถ ความถนัด และคุณธรรม เป็นต้น บัดนี้เท่าไรอย่างไรแล้วประพฤติให้เหมาะสมและรู้ที่จะแก้ไขปรับปรุงต่อไป

4. เป็นมัตตัญญู ความรู้จักประมาณคือความพอดี เช่น ภิกษุรู้จักประมาณในการรับและบริโภค ปัจจัย 4 ศฤกษ์รู้จักประมาณในการใช้จ่ายโภคทรัพย์ พระมหากษัตริย์รู้จักประมาณในการลงทัณฑ์ อาชญาและในการเก็บภาษี เป็นต้น

5. เป็นกาลัญญู รู้จักกาลคือกาลเวลาอันเหมาะสม คือ รู้ระยะเวลาที่ควรหรือต้องใช้ในการประกอบกิจการหน้าที่การงานหรือปฏิบัติการต่างๆ เช่น ให้ตรงเวลา ให้เป็นเวลา ให้ทันเวลา ให้พอเวลา ให้เหมาะสมเวลา เป็นต้น

6. เป็นปริสัญญู ความรู้จักบริษัทคือรู้จักชุมชนและรู้จักที่ประชุม คือ รู้จักกิจการที่ประพฤติต่อชุมชนนั้นๆ ว่าชุมชนนี้เข้าไปหาจะต้องทำกิจการอย่างนี้จะต้องพูดอย่างนี้ ชุมชนนี้ควรสงเคราะห์อย่างนี้

7. เป็นบุคคลปริสัญญู ความรู้จักบุคคลคือความแตกต่างแห่งบุคคลว่าโดยอัธยาศัย ความสามารถ และคุณธรรม เป็นต้น ใครๆ ยิงหรือหย่อนอย่างไร และรู้ที่จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นๆ ด้วยดีว่าควรจะคบหรือไม่จะคบจะคบอย่างไรจะยกย่องและแนะนำสั่งสอนอย่างไร เป็นต้น (อง.สตตก. (ไทย) 23/68/143)

สรุปได้ว่า การปกครองของผู้เฒ่าทางเมืองที่เจ้านับว่าเป็นการปกครองที่ดีนั้นจะต้องปกครองด้วยจริยธรรม เพราะจะสร้างความยุติธรรมและความถูกต้องให้แก่ผู้นำและผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้ร่วมงานอันจะก่อให้เกิดความสุขในการทำงาน หลักสัปปุริสธรรม 7 เป็นจริยธรรมธรรมของคนดีหรือผู้นำแบบสัตบุรุษ คือ ผู้นำที่มีคุณสมบัติทั้ง 7 ประการย่อมจะทำให้ผู้นำ ผู้ตามและสังคมดำเนินไปในทางที่ดี

บทสรุป

นับตั้งแต่สมัยพุทธกาล พระพุทธศาสนามีความสำคัญ ต่อสังคมไทยและมีบทบาทต่อชุมชน อีกทั้งพระพุทธศาสนาเปรียบเสมือนเป็นศาสนาประจำชาติ เพราะมีความสำคัญทางด้านจิตใจ เป็นศูนย์กลางของชุมชน โดยการอบรมคุณธรรม จริยธรรม อุบิสัยดีงามให้กับคนในสังคมและชุมชน ให้ความอนุเคราะห์ด้านสาธารณสุขตามความต้องการของประชาชนช่วยแก้ปัญหาให้กับสังคมและประเทศชาติเป็นอย่างดีด้วยหลักคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมมาพุทธเจ้า พระสงฆ์ถือว่าเป็นหนึ่งในพระรัตนตรัยเป็นหัวใจสำคัญของพระพุทธศาสนาเป็นองค์กรที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา พระสงฆ์ถือว่าเป็นผู้นำให้กับชุมชนอันเป็นที่ยอมรับ พระสงฆ์นอกจากจะทำหน้าที่ตนเองเพื่อขัดเกลากิเลสของตนเองแล้ว ยังต้องทำหน้าที่เพื่อสังคมชุมชนอีกด้วย ด้วยความเป็นจริง ชีวิตของพระสงฆ์มีความสัมพันธ์กับชุมชนทางด้านความเป็นอยู่ต้องพึ่งพาอาศัยชาวบ้าน ในขณะที่เดียวกับ พระสงฆ์ก็ต้องตอบแทนชุมชนตามที่พระสัมมาสัมมาพุทธเจ้าได้ตรัสว่า ภิกษุทั้งหลายเธอจงจาริกไป เพื่อประโยชน์เกื้อกูล และความสุขของมหาชน เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก

ภาวะผู้นำการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการตามหลักสัปปุริสธรรมมีอยู่ 4 ประการ ได้แก่ 1) ด้านพัฒนาจิตใจประชาชนโดยการประยุกต์ตามหลักสัปปุริสธรรม พระสังฆาธิการควรเทศนาสั่งสอนให้ประชาชนได้เข้าใจหลักธรรมและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ควรจัดกิจกรรมให้ประชาชนรักษาศีลอุโบสถทุกวันพระและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ควรจัดกิจกรรมสนับสนุนให้แก่เด็กและเยาวชนเข้าวัดปฏิบัติธรรมเพื่อเป็นคนดีของสังคม ควรจัดกิจกรรมบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนพร้อม

อบรมความรู้ด้านศีล สมาธิ และปัญญาให้กับเด็กและเยาวชน 2) ด้านการศึกษาสงเคราะห์โดยการประยุกต์ตามหลักสัปปุริสธรรม พระสังฆาธิการควรจัดการศึกษาสงเคราะห์เน้นการปลูกฝังศีลธรรมแก่เด็กและเยาวชน ควรส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดตั้งโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์และศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ขึ้นในวัด ควรสร้างอาคารเรียน/ห้องสมุด จัดหาอุปกรณ์การศึกษา/อุปกรณ์กีฬา ให้แก่โรงเรียนเพื่อมอบให้แก่เด็กและเยาวชนได้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน ควรจัดตั้งกองทุนสงเคราะห์และแจกทุนการศึกษาเพื่อให้แก่เด็กและเยาวชน 3) ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์โดยการประยุกต์ตามหลักสัปปุริสธรรม พระสังฆาธิการควรแนะนำประชาชนเกี่ยวกับการประกอบสัมมาอาชีพที่เหมาะสมแก่ประชาชนโดยยึดตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ควรอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในการประกอบงานการกุศลและอกุศล เช่น ประชาชนยืมสิ่งของวัด เป็นต้น ควรรณรงค์อบรมแนะนำให้ความรู้แก่ประชาชนเสียสละผลประโยชน์ส่วนตนเพื่อส่วนร่วม เช่น การสร้างสิ่งของสาธารณประโยชน์ เป็นต้น ควรมีความคิดสร้างสรรค์ในการช่วยกันพัฒนาวัด บ้าน และโรงเรียน 4) ด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมโดยการประยุกต์ตามหลักสัปปุริสธรรม พระสังฆาธิการควรส่งเสริมศิลปะ ประเพณี และวัฒนธรรม ควรจัดกิจกรรมสะท้อนอัตลักษณ์ภูมิปัญญาของท้องถิ่น ควรสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมอันมีคุณค่าของชุมชน ควรให้ใช้สถานที่ของวัดเป็นศูนย์กลางการอนุรักษ์และจัดนิทรรศการที่เกี่ยวกับศิลปะ วัฒนธรรม และประเพณีต่างๆ

บรรณานุกรม

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ฉลอง พันธุ์จันทร์ ธีระพงษ์ มีไธสง และอภิญววัฒน์ โพธิ์สาน. (2553). “การส่งเสริมศักยภาพของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนบ้านท่าขอนยางอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม”. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ปีที่ 29 ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน. ชูชัย สมธิไกร. (2538). การพัฒนาบุคคลกรด้วยกลุ่มสร้างสรรค์ความงอกงามทางจิตใจ. เชียงใหม่ : คณะมนุษยศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). (2555). วิถีพุทธเฉลิมพระเกียรติ แนวคิด แนวทาง แนวทำ : โครงการสนับสนุนวัดเป็นศูนย์กลางสร้างสุขของชุมชน. กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา.
- พระมหาสุระพงษ์ สุรวีโส. (2555). “ภาวะผู้นำของพระสงฆ์ในการบริหารการพัฒนาชุมชน”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาสังคม. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- พระราชพุทธิญาณวงศ์. (2540). คู่มือวิทยากรอบรมพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส. กรุงเทพมหานคร : อาคารการพิมพ์.
- วีระยุทธ ยะสาย และคณะ. (2561). “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เขตอำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์. ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม.
- สุเทพ เขาวลิต. (2542). หลักการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. (2544). ภาวะผู้นำทฤษฎีและปฏิบัติ ศาสตร์และศิลป์สู่ความเป็นผู้นำที่สมบูรณ์. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิรัตน์ เอ็ดดุกะเซ็น.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2515 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

(ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2561. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
